

ČETRTRA OKROŽNICA JANEZA XXIII.

Nove misijonske smernice in Beneška Slovenija

Rok, do katerega se morajo naučiti jezika vernikov - Dušni pastirji-sovražniki Slovencev!

V soboto, 28. novembra, je Janez XXIII. objavil svojo četrto okrožnico, ki nosi naslov *Princeps pastorum* — Vlada pastirjev. Z njo papež potrjuje in prilagaja sodobnim razmeram navodila, katera je Benedikt XV. pred 40 leti z apostolskim pismom *Maximum illud* izdal za misijonsko delo Cerkve v prekomorskih deželah.

Težnja narodov po samovladi, pravi Janez XXIII., je dandanašnji postal splošen pojav. Ker pa je borba za politične svobode na žalost pogostoma združena s krivičnimi in pretiranimi dejanji, je tem večja dolžnost duhovnikov, delujočih v misijonskih krajih, se v ravnanju z domačini strogo držati načel krščanske vere.

Temnopoltim domorodcem pritiče pravica, da imajo odločilen vpliv v svoji domačiji. Da bodo sposobni prevzeti vodilna mesta, naj si oskrbe temeljito krščansko vzgojo in izobrazbo. Le tako bodo blagodejno lahko vplivali na javno in zasebno življenje svojih ljudstev.

VSE VEČJA SAMOSTOJNOST

Katoliška Cerkve je na svojem področju že mnogo naredila. »Prvi škof azijskega rodu«, naglašuje Janez XXIII., »je bil posvečen l. 1923, prvi apostolski vikarji afriškega plemena pa imenovani l. 1939. Danes imamo 68 škofov azijskega pokolenja in 25 afriškega. Domača duhovščina je v Aziji od l. 1918 poskočila od 919 članov na 5.553 v letu 1957 in v Afriki od 90 na 1811.«

Janez XXIII. je v svoji okrožnici obenem naznanil, da je sklenil spremeniti afriške misijonske dežele belgijski Kongo, Ruando in Urundi v redne škofije. Nastalo bo osmero novih cerkvenih upravnih enot, na čelo katerih bo papež imenoval osem nadškofov. Cilj Cerkve je, da se dušni pastirji povsod zberejo izmed domačinov, ker najbolje poznajo miselnost, običaje, jezik, zgodovino in potrebe vernikov. Domačini imajo najlažji dostop do njihovih src, ker so člani istega naroda.

ZA DUŠNO PASTIRSTVO NESPOSOBNI

Toda četudi je dušni pastir tujega rodu, se mora na vse načine potruditi, da postane z verniki eno. Ti ne smejo čutiti, da imajo opravka s tujcem ali morda celo z narodnim nasprotnikom. Zato zapoveduje Cerkve misijonarjem, naj se čim globlje vžive v miselnost ljudstva, med katerim pastirujejo. Poznati in obvladovati morajo v prvi vrsti njegov jezik, zakaj vse dušno pastirstvo se mora opravljati v materinščini vernikov. Tako je namreč zaukazal sam Kristus, ko je izdal povelje: »Pojdite in učite vse narode!«

V misijonskih deželah je glede tega Cerkve zelo stroga. Tuji duhovnik, ki gre v prekomorske kraje, se mora dobro naučiti jezika ondotežnega ljudstva. Če tega v dveh ali treh letih ne stori, ga odstavijo in odpokličejo, ker je dokazal, da je za dušnopastirsko službo v takih krajih nesposoben!

V vprašanju jezikovne usposobljenosti duhovnikov je bila Cerkve skozi stoletja vselej načelno sila nepopustljiva. Sloviti 20. jezikovni predpis v tako zvanih Papeških kanclijskih pravilih proglašuje imenovanje dušnih pastirjev, ki »razumljivo ne govore krajevnega jezika«, kar za »neveljavno in brez vrednosti« (nullius in roboris vel momenti). Ta predpis je imel pravno veljavo do objave novega cerkvenega zakonika, to je do meseca maja 1918, in je še danes dejansko obvezen.

NE PONIZUJTE

SVOJEGA »DOSTOJANSTVA!«

V tem je vzrok, zakaj Cerkve misijonarja, kateri se v roku nekaj let ne nauči jezika vernikov, kratkoma odstavi in odpokliče.

Tako ravna višja verska oblast ne le za voljo Kristusove zapovedi: »Pojdite in učite vse narode!«, ampak tudi zastran tega, ker je edino dušno pastirstvo v jeziku vernikov res uspešno in sega v srce ljudstva.

Nič ne more ljudem bolj odtujiti vere kot omalovaževanje in preziranje njihovega materinega jezika ali celo zloraba vere v politične smotre. Posebno škodljivo je to bilo v prekomorskih posestvih, kjer so se čestokrat pojavljali duhovniki belokožci, ki so v svojem nacionalizmu uporabljali svoj vpliv za utrjevanje kolonialnega gospodstva svojih matičnih narodov nad tujimi ljudstvi.

Janez XXIII. se je v zadnji okrožnici dotaknil tudi tega kočljivega vprašanja: »Misijonar naj se predvsem nikoli ne pokaže tako brezbriznega za svoje dostojanstvo, da misli bolj na svojo zemeljsko kot na nebeško domovino«. To predstavlja resno nevarnost zlasti dandanašnji, je naglasil papež, ko se v mnogih deželah pojavlja splošna težnja ljudstev po samovladi, neodvisnosti in svobodi.

Roznarodovalci iz Vidma

Kar je Janez XXIII. pisal o prekomorskih plemenih, velja seve v še večji meri za Evropo in posebno še za katoliško Italijo, kjer nihče ne more zameriti narodnim manjšinam, ako zahtevajo zase enake pravice v Cerkvi kot črnici. Zato upamo, da bo zlasti videmski nadškof Giuseppe Zaffonata zadnjo papežovo okrožnico vestno preučil in si vzel njena navodila resnično k srcu.

Kar se namreč godi s slovenskimi verniki v njegovi nadškofiji, je v najostrejšem nasprotju z vsemi misijonskimi predpisi in načeli Cerkve. Kje živi še katoliška narodna manjšina z več kot dvema tretjinama dušnih pastirjev, ki ne razumejo ali pa nočejo razumeti jezika svojih vernikov? Nikjer v Evropi razen v Beneški Sloveniji!

Po predpisih Papeških kanclijskih pravil bi moralo biti imenovanje takih dušnih pastirjev neveljavno; čeprav imajo v rokah škofovske odloke, niso zakoniti dušni pastirji. Odstavljeni bi morali biti tudi po predpisih sodobnega misijonskega pastirovanja, zakaj na razpolago so mnogi med njimi imeli dolgo vrsto let, da se nauče jezika svojih vernikov. Ker te dolžnosti nočejo izpolniti, morajo biti odpoklicani.

»SAJ VAS RAZUME BOG!«

Videmskega nadškofa Zaffonata ponovno opozarjamo, da je sv. stolica prisilila celo Mussolinija, ko je l. 1929 z njim sklepala konkordat, k priznanju dušnopastir-

skih načel Cerkve. V pogodbi je moral podpisati tudi člen 22., v katerem je rečeno, da je treba v slučaju potrebe dodati župnikom kaplane, ki »poznajo jezik kraja, da bi se dušno pastirstvo lahko opravljalo po predpisih Cerkve v jeziku vernikov«. Kar je poglavar protikrščanskega fašizma moral priznati, bi moral iz prepričanja sprejeti, a obenem seve dejansko izpolnjevati tudi katoliški škof v Vidmu.

Posledica, da se ta cerkvena načela v videmski škofiji danes na žalost ne spoštujejo, so za versko življenje pogubne. Naj navedemo v dokaz samo to, kar smo sami videli in zvedeli te dni v Trčmunu, rojstnem kraju pokojnega Ivana Trinka, kjer je videmski nadškof pred kratkim imenoval dušnega pastirja, ki ne razume jezika vernikov.

Zlasti kruto se čutijo naši ljudje udarjene, ker se ne morejo pri župniku spovedati. Novi mož pa ni prišel v zadrego: hoteč jih potolažiti, jim je neko nedeljo dejal, da mu lahko grehe povedo tudi v svojem jeziku, čeprav ga ne razume. »Saj vas razume Bog!«

Trčmunski župnik uvaža s takim ravnanjem v versko življenje Trčmuncev pravi prevrat, za katerega pada glavna odgovornost na videmskega nadškofa in njegovo protislovensko nacionalistično okolico. Zelo potrebno bi bilo, da bi se za te sramotne razmere pozanimala tudi sama sv. stolica.

RADIO TRST A

Nedelja, 6. decembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika 7 dni v Trstu; 15.20 Slovenska zborovska glasba; 17.00 »Poplah v atomskem skladišču«, radijska igra, (Renzo Rosso - Mirko Javornik). Igrajo člani RO; 18.40 Koncert slovenskih solistov; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Miran Jarc« (Vinko Beličič); 21.25 Ruske narodne in nabožne pesmi; 22.10 Koncert zagrebškega godalnega kvarteta — Despić: Kvartet.

Ponedeljek, 7. decembra, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše — »Mladi letalci«, radijska zgodba, (Saša Martelanc). Igrajo člani RO; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Anton Foerster: »Gorenjski slavček«, opera v treh dej. — zbor in ork. ljubljanske Opere vodi Rado Simoniti. Približno ob 21.10: Opera, avtor in njegova doba. Približno ob 21.45: Mala literarna oddaja.

Torek, 8. decembra, ob: 9.00 Beethoven: Sonata v g-molu, op. 5 št. 2 za klavir in čelo; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 15.25 Jugoslovanske ritmične popevke; 16.00 »Trije smehljaji nadangela Michaela«, po noveli Leva Nikolajeviča Tolstoj prevečena in za radio priredila Bogdana Rudolf. Igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel — »Pisani piton«; 18.10 Simfonični koncert orkestra ljubljanskega radia, ki ga vodi Uroš Prevoršek — Dvorak: Simfonijska št. 4, op. 88 v G-duru; 19.00 Šola in vzgoja: Slomškova vzgojna in učna načela; 21.00 Ilustrirano predavanje — Mojstri groze — Dorothy Leigh Sayers: »Sum« (Fr. Jeza); 22.00 Umetnost in življenje — Letošnji mednarodni knjižni sejem v Frankfurtu (M. Javornik); 22.15 Jugoslovanski skladatelji — »Josip Stoler Slavenski« (P. Merku).

Sreda, 9. decembra, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Vragova pila«; 18.10 Sergej Rahmaninov: Koncert v d-molu, št. 3, op. 30 za klavir in orkester; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 »Gnezdo«, tragikomedija v treh dej., ki jo je po noveli Frana Milčinskega napisala Rika Stepančič. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu.

Četrtek, 10. decembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Oskar Reya: Pomenki o meteorologiji; Ograba proti slani; 18.30 Slovenske narodne pesmi; 19.00 Širimo obzorja — Miran Pavlin; Sprehodi po tržaških muzejih — »Pomorski muzej«; 21.00 Obletnica tedna — »100-letnica smrti Thomasa De Quinceja«, očeta dekadence (Josip Tavčar). Približno ob 22.05: Iz sodobne književnosti — Vladimir Kavčič: »Ne vračaj se sam« (Alojz Rebula).

Petek, 11. decembra, ob: 18.00 Lovski spomini Iv. Rudolfa: »Zlatica«; 18.40 Vokalni kvartet »Večernica« 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Glavko Turk: »Zrak, ki ga dihamo«; 22.15 Koncert sopranistke Zlate Gašperšičeve, pri klavirju Danilo Švara; na sporedu so Ipavčevi, Simonitijevi, Lipovškovi, Sivičevi in Adamičevi samospevi.

Sobota, 12. decembra, ob: 15.40 Gregor Serban in njegov ciganski ansambel; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — »Vice«, V. sp. — pripravil Boris Tomažič, prevedel Alojz Gradnik; 19.00 Pisani balončki — radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor France Prešeren; 21.00 »Vzorna umobolnica« (Edgar Allan Poe - Saša Martelanc). Igrajo člani Radijskega odra.

TEDENSKI KOLEDARČEK

6. decembra, **nedelja**: 2. adventna - Miklavž
7. decembra, **ponedeljek**: Urban
8. decembra, **torek**: Brezmadežno spoč. D. M.
9. decembra, **sreda**: Valerija
10. decembra, **četrtek**: Smilijan
11. decembra, **petek**: Danijel
12. decembra, **sobota**: Aleš

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 2. decembra si dobil, oz. dal za:

ameriški dolar	617—620 lir
avstrijski šiling	23,60—24 lir
100 dinarjev	70—75 lir
100 francoskih frankov	122—126 lir
funt sterling	1715—1760 lir
nemško marko	147—149 lir
švicarski frank	143—145 lir
pesos	6—9 lir
zlato	706—709 lir

Mesec diplomatskih obiskov

Letošnji december lahko označimo za mesec političnih obiskov. Segni in zunanji minister Pella sta dospela v London, da se srečata s svojima angleškima tovarišema, skoro istočasno sta pa obiskala Pariz Adenauer in minister von Brentano, ki pojdeta pozneje tudi v Rim, kamor prispe pred njima Eisenhower.

Smoter teh potovanj je v glavnem dvojen: pripraviti sestanek med zapadnjaki, sklican za 19. december v Parizu, in odpraviti med seboj nesoglasja, še preden se snidejo konec aprila s Hruščevom k pogajanjem na vrhunskem zasedanju.

De Gaulle in Adenauer, ki sta postala za-

veznika in prijatelja, se na priliko razhajata v vprašanju meja Poljske. Francija priznava kot dokončno mejo reki Odre in Niso, čemur Adenauerjeva Nemčija seve odločno nasprotuje. Že samo to, kar smo navedli, dokazuje, kolika navzkrižja morajo zavezniki še med seboj premostiti in poravnati, preden se snidejo z boljševiki.

BRITANSKO — SOVJETSKI DOGOVOR

Po osem dnevnih pogajanjih je bila v torek podpisana v Londonu nova kulturna pogodba med Rusi in Angleži za leto 1960-61. Dogovor predvideva izmenjavo znanstvenikov in strokovnjakov s področja industrije, stavbne tehnike, prometa in poljedelstva. Obe državi si bosta za gotovo dobo izposodili vseučiliške profesorje, zdravnike in učitelje ter si izmenjali določeno število visokošolcev.

Jugoslovanska mornarica

Včerajšnja številka dnevnika »24 ore« objavljala članek, iz katerega izhaja, da bi Jugoslavija po svoji gospodarski petletki morala imeti leta 1961 trgovinsko brodovje z 820 tisoč tonami nosilnosti. Ta obseg je pa jugoslovanska mornarica dosegla že danes, torej dve leti prej. Iz tega sledi, piše list, da »Jugoslavlani ljubijo bolj dejanja kot besede« in da je zato treba posvetiti posebno pažnjo razvoju njihovih pristanišč.

Hruščev v Budimpešti

Na 7. občni zbor ogrske komunistične stranke, ki se bliža koncu, je nepričakovano prišel tudi Nikita Hruščev. To je storil predvsem zategadelj, da okrepi ugled in vpliv svojega pristaša tajnika Kadarja. Pri tej priložnosti je imel govor, v katerem je poudaril, da je na Madžarskem prišlo l. 1956 do vstaje zaradi »napak, ki jih zakrivil tedanji komunistični vodja Rakosi«, a jih je k sreči popravil Kadar.

Hruščev je povedal tudi svoje mnenje o mednarodnem položaju. »Rusija« je rekel, »ima nakopičenih toliko vodljivih izstrelkov in vodikovih bomb, da lahko z njimi zbrise z oblička zemlje vsakega morebitnega sovražnika. Pripravljeni pa smo uničiti vse to orodje, če bo sprejet naš načrt o razorožitvi«.

Napad na Adenauerja

Rusija, je naglasil Hruščev, se drži sicer čvrsto komunističnih načel, a je obenem za miroljubno sodelovanje z deželami drugačne družbene ureditve. Za mirno sožitje med narodi je potrebno rešiti tudi vprašanje Nemčije in zapadnega Berlina. To hoče Moskva uresničiti v sporazumu z velsilami, toda če bi bil dogovor nedosegljiv, je odločena podpisati ločen mir z vzhodno Nemčijo.

Razmerje med vzhodom in zapadom, je naglasil Hruščev, bi se moralo urediti v korist vseh narodov, tako da bi pri tem nobeden ne imel zgube, nobeden dobička, čemur se pa Adenauer upira. Zedinjenje Nemčije je stvar, katero morajo Nemci sami med seboj urediti. Vrhunsko zasedanje bi se moralo čimprej sklicati, toda če želi De Gaulle prej izmenjati misli s Hruščevom, taka želja ni nespametna in Sovjetska Rusija jo hoče upoštevati.

RAZOROŽENA ZEMLJINA

V ponedeljek, 1. decembra, je bila sklenjena v Washingtonu mednarodna pogodba, ki se nanaša na Antarktiko, to je ledeno celino okoli južnega tečaja. Po dogovoru 12 držav podpisnic bo ogromno ozemlje služilo izključno miroljubnim znanstvenim raziskavam in na njem bo prepovedano ustanavljati katerakoli vojaška oporišča ali uporabljati orožje. To je prva zemljina na svetu, kjer se bo izvedla splošna razorožitev, kakor jo priporoča Hruščev.

Državna zastava

Prihodnje leto bo črnska dežela Nigerija ob zapadni afriški obali postala samostojna država in spet bo en narod na svetu postal neodvisen. V prestolnici Nigerije Lagosu zdaj razpravljajo, kakšna bodi njihova narodna zastava. Ondotni vodilni dnevnik predlaga, naj nosi prapor podobo velikega komarja. Zakaj? Zastran tega, ker je nadloga komarjev bil edini vzrok, da belci niso prodrli preko močvirnatih obale ter se naselili tudi v notranjosti dežele. Komar jih je rešil pred tujo kolonizacijo.

POTRES V TRSTU

Včeraj ob 7. 21 zvečer so Tržačani, bivačji v višjih nadstropjih, začutili močan potresni sunek, ki je ljudi prestrašil, a hitro prenehal. Strokovnjaki menijo, da je bilo potresno središče kakih 100 km od našega mesta, nekje med Postojno in Ljubljano.

DRAGI OBISKI

Občine Palermo, Milan, Neapelj in Rim imajo velikanske primanjkljaje. Dolgovi Palmera znašajo baje že okrog 80 milijard in zato opozicija zahteva, naj mestni svet odstopi. Obenem so začeli kritiki preiskovati, počemu toliko stroškov. Pri tem so ugotovili, da je milanska občina potrošila v enem letu 47 milijonov za razne sprejeme in kosila v čast imenitnejšim osebam. Samo obisk generala De Gaulla je stal občino 17 milijonov. V Rimu pa gredo take vrste stroškov v stotine milijonov.

ZRAČNI TOVORNIKI

Ze leta se ljudje sprašujejo, če res drvi po zraku leteči krožniki, ali so to le sanje. Angleška zveza letalskih družb je pa pred dnevi vrgla v svet novico, da bo postavila v promet veliko število letalih krožnikov, za katere je zbrala 20 milijard glavnic. Frčali bodo le nekaj metrov nad tlemi in prenašali na desetine potnikov in na stote blaga. Uporabljali jih bodo zlasti v pustinja in za vožnje nad jezeri in ob morskih obalah. Imenujejo jih zračne tovornike.

Ulične demonstracije v Brixenu

Vlada je nastopila zoper nemškega župana mesta Brixena dr. Dejaca, ker se 4. novembra ni udeležil uradne proslave italijanske zmage nad Avstrijo ob Piavi 1. 1918. Dr. Dejaco je ostal doma, češ da kot Nemec ni mogel po vesti praznovati dneva, ko so bili poraženi tudi južnotirolski avstrijski vojaki v borbi za svojo domačijo.

Zato je bil izdan proti dr. Dejacu odlok, s katerim so mu bile odvzete vse pravice, ki mu po zakonu pritičejo kot zastopniku države. Kazen je italijanske prebivalce zelo razveselila, med Nemci v Brixenu pa zbudila silen odpor: po nedeljski večerni službi božji, ki jo je v stolnici daroval ondotni nemški škof dr. Gargitter, se je pred cerkvijo zbralo okrog 3000 vernikov. Na ulicah so voditelji manjšine imeli nagovore na

množico, v katerih so ostro protestirali proti vladi.

Protestu se je pridružil tudi izvršni odbor Južnotirolske ljudske stranke, zahtevajoč, naj se v bocenski pokrajini že nehajo vsakoletne vojaške proslave, s katerimi se samo »otežuje medsebojno razumevanje med narodi«. Demonstracije so nov dokaz, kako se čedalje bolj poostruje položaj na Južnem Tirolskem.

— 0 —

OD KOD TOLIKA ŠKODA?

V pokrajinah Kalabriji in Lukaniji je komaj te dni prenehalo najhujše neurje. Ministrstvo je začelo zbirati podatke o škodi, nastali zaradi poplav in plazov. Škoda so že do zdaj ocenili na 20 milijard lir. Človeških žrtev so pa ugotovili petnajst.

Zadnja poplava je bila v Kalabriji pred dvema letoma. Ker je obakrat prišla, potem ko je država potrošila milijarde za jezove, prekope in bonifikacije, je nastalo vprašanje, zakaj ves izdani denar tako malo pomaga. Sliši se, da zato, ker se je pomoč izvečine uporabila za izboljšanje zemlje na veleposestvih, medtem so bila mala posestva s hudourniki zanemarjena.

Pomirili so se z Naserjem

Velika Britanija je obnovila z Naserjem redne diplomatske odnose, ki so bili po sueškem sporu 3 leta prekinjeni. K temu je Angleže nagnilo prepričanje, da je Naserjeva Združena arabska republika postala protikomunistični branik na Srednjem vzhodu, in pa spoznanje, da je taka politika v gospodarsko korist Angležev.

L. 1948 je Velika Britanija namreč krila 48 odstotkov vseh potreb sedanje Združene arabske republike, danes pa le 24%, se pravi za polovico manj. Angleži so se, kot je njihov običaj, sprijaznili z dejstvi, ki se ne dajo več spremeniti, in se z Naserjem poravnali. Na isto pot bodo morali v kratkem tudi Francozi.

SILNA NEURJA V ITALIJI

Te dni so divjale po številnih predelih Italije velike nevihte. Zlasti udarjena je bila Sicilija, kjer so ugotovili v ponedeljek,

da je v poplavah in ostrih vetrovih našlo smrt v pokrajini Enni 10 oseb. Ljudje, ki so se peljali po cestah v avtomobilih, so zašli v zračne in vodne vrtince, iz katerih se niso mogli oteti. Med pogubljenimi so zdravniki, državni uradniki in delavci.

Močne vremenske nezgode so bile tudi na obalah Savone, Genove, Tirenskega morja in v Dolini Aoste. Udarjen je bil tudi sam Rim z okolico. V prestolnici so treskale številne strele in nekaj jih je udarilo v slovito jetnišnico Regina Coeli ter zbudilo silen preplah med kaznjenci. Nizko ležeči okraji Rima so bili preplavljeni. Veter je podrl številne šibkeje zidane hiše, ruval drevesa in ograje. Velike luknje so se odprle v tleh samega središča Rima.

Škoda, povzročena po nevihtah, gre v milijarde.

Hude skrbi

Jutri ob enih popoldne bo priletel v Rim predsednik Eisenhower. Obredni načelnik zunanjega ministrstva je imel te dni dokaj hude skrbi. Na tridesetih drobno tipkanih straneh je sestavil pravila za sprejem. Za Eisenhowerja so pripravili na Kvirinalu sedem sob z dvema kopalnicama. Na razpolago bo imel šest slug in eno sobarico. Ta je že prejela navodila, da ne sme predsednikovih srajc nič poškrobiti, ker se visoki gost bolje počuti v mehkih. V kuhinji se pripravljajo na dietno hrano, ker predsednik sme uživati le na poseben način pripravljene zrezke in solato brez olja. Silno rad ima tudi štruklje z medom in limonovim sokom.

BOJ SLEPARJEM!

Vsak dan beremo, kako zlasti razni veletrgovci in proizvajalci hranil potvarjajo živež. Sleprije se ne gode samo pri olju, vinu in mleku, ampak tudi pri kruhu. V mestu Aosti je župan naznanil sodniji kar vse peke v mestu, ker so mešali v moko vse mogoče tvarine.

Vsodržavna zveza potrošnikov je zato pozvala vlado, naj sproti objavlja črne liste trgovcev, ki so vedoma prodajali ponarejena živila. Seznam sleparjev naj se tiska v vseh mestih, da bodo zaščiteni pošteni trgovci, gospodinje pa spoznale goljufé, katere treba bojkotirati.

ZNANOST, PROSVETA IN OBOROŽEVANJE

Vrhovni sovjet v Moskvi je odobril državni proračun za leto 1960, v katerem je namenil za pospeševanje znanstva, šolstva in prosvete 3,6 odstotka, kar znaša 32 milijard 600 milijonov rubljev ali na tisoče milijard lir. Približno isti odstotek državnega proračuna (3,3) je določila za enake name-ne Amerika. V Združenih državah obstaja jo vrh tega razne zasebne ustanove, ki podpirajo napredek šolstva in znanosti. Vsote so velikanske, toda kljub temu majhne v primerjavi z zneski, katere uporabljata Rusija in Amerika za svoje armade in zlasti za atomsko orožje.

Slika Italije je porazna: pri nas se izda v prosvetne in znanstvene namene komaj pol odstotka iz državnega proračuna. Za znanstvene zavode ostane zelo malo. Zato najboljši fiziki zapuščajo domovino in gredo v tujino. Če bi hotela Italija držati korak z bolj naprednimi državami, bi morala nakazati za znanstvo in prosveto vsaj sto milijard letno.

To je bil župan!

V New Yorku so začeli predvajati spevoigro Fiorello, imenovano po nekdanjem županu Fiorellu La Guardia. Kot reven deček je prišel s culo s Sicilije v Ameriko in se pretolkel do položaja župana Njujorka. Upravo vele mesta je vodil vzorno, med leti 1895 in 1945 je neustrašeno iztrebil iz njega gangsterizem ali razbojništvo in prostitucijo.

Priljubil se je staršem, ker je vsako nedeljo čital otrokom po radiu pravljice. Gospodinjam je vsak ponedeljek sestavil preprost jedilni list za ves teden. Razlagal jim je po radiu, kako se kuhajo italijanske zelenjavne juhe.

V zahvalo za županovanje, pravljice in zelenjavne juhe (mineštre) so mu meščani posvetili kar spevoigro, ki je gledalce do solz ganila.

PO 22 LETIH

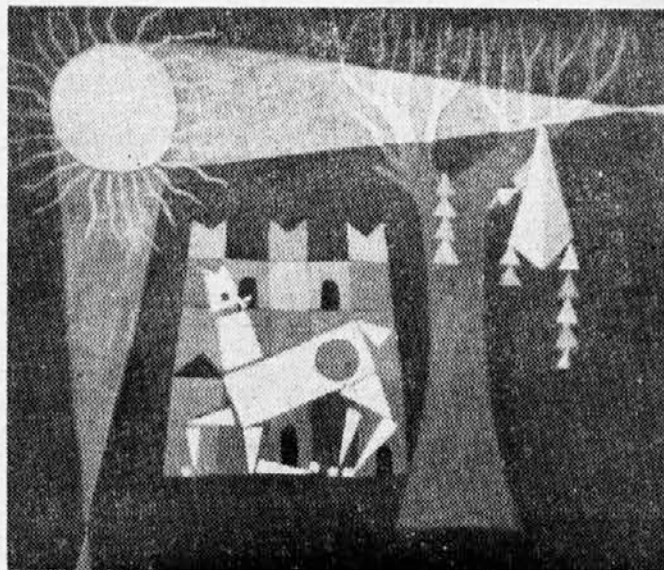
Leta 1937 je mizarju Fedeleju Mottesu iz mesta Gravedona nekdo ukradel kolo. Pred kratkim je prejel po pošti nakazanih 25 tisoč in pismo. V njem ga neznani tat po 22 letih prosi, naj mu odpusti krivico, ki mu jo je prizadel in zaradi katere ga še vedno peče vest.

SPREJEM

NA KONZULATU FLRJ

V soboto, na predvečer praznika republike, je jugoslovanski generalni konzul v Trstu dr. Žiga Vodušek priredil v prostorih konzulata svečan sprejem. Udeležili so se ga generalni komisar Palamara, tržaški župan Franzil, predsednik pokrajine Gregoretti in številni drugi oblastniki. Prisotni so nadalje bili slovenski župani in mnogi predstavniki slovenske manjšine iz Trsta, Gorice in Beneške Slovenije.

**PORAVNAJTE
NAROČNINO!**

R. Saksida — Umirajoči konj

(O razstavi R. Saksida beri poročilo na 6. strani)

Tržaškega

MINISTER TOGNI V TRSTU

V nedeljo je minister za javna dela Togni prisostvoval začetku del za novo krožno železnico, ki bo povezala železniško postajo Sv. Andreja in Industrijsko pristanišče v Zavljah s glavno tržaško postajo, oziroma s progo Trst - Tržič. Gre za okrog 7 km dolgo dvotirno železnico, ki se bo nedaleč od barkovljanskega železniškega nadvoza odcepila od današnje proge Trst - Tržič, se v loku vila pod vsem mestom in se končala pri Zavljah, oziroma v bližini ladjedelnice Sv. Marka. Predor bo dolg nad 5 in pol km, se pravi, da bo skoraj vsa železnica speljana pod zemljo. Celotni stroški bodo znašali 7 milijard in 100 milijonov.

Pri otvoritvi del sta bila prisotna tudi škof msgr. Santin in tržaški župan Franzil, ki sta oba imela kratka govora. Minister Togni je med drugim poudaril, da namera vlada za gospodarski razvoj Trsta ukrepati naslednje: industrializirati ozemlje ter okrepiti tržaško pristanišče. Popoldne si je Togni ogledal Industrijsko pristanišče v Zavljah ter položil temeljni kamen novega šolskega poslopja pri Sv. Ivanu.

Tržaški mestni svet:

NOBENE BISTVENE SPREMEMBE

V zvezi z vestmi, ki so jih pričeli širiti zlasti nekateri tržaški komunisti, češ da bo na področju mlajske občine prišlo do znatnih sprememb meje v korist Jugoslavije, je svetovalec Fronte za neodvisnost Borghese predložil tržaškemu mestnemu svetu resolucijo, v kateri izraža zaskrbljenost prebivalstva in zahteva od vlade natančna pojasnila. Na seji v ponedeljek pa je župan Franzil odločno zanikal, da bi Italija nameravala odstopiti nekaj ozemlja Jugoslaviji, in pojasnil, da že več let obstaja itali-

jansko-jugoslovanska vojaška komisija, ki ima nalogo, da dokončno določi mejno črto med obema državama. Pri tem pa ne bo na Tržaškem nikakih bistvenih sprememb. Meja se bo morda nekoliko popravila v korist Jugoslavije le pod Sabotinom na Goriškem, saj je znano, da so danes jugoslovanska Brda takorekoč odrezana od ostalega državnega ozemlja.

Barkovlje:

SIRIJO BOVEDSKO CESTO

Novi list je že nekajkrat pisal, da je treba Bovedsko cesto primerno razširiti in urediti. Pritožbe Bovedčanov so bile naposled upoštevane, kajti mestna občina je poskrbela, da so delavci pričeli širiti omenjeno pot. Dela sicer potekajo počasi, ker je zaposlenih le malo delavcev, a si že sedaj lahko predstavljamo, kakšna bo Bovedska cesta prihodnje leto, ko bo dokončana.

Pravijo, da bodo pot tudi asfaltirali in podnjo speljali odtočne jarke. Razširitev ceste koristi vsem bovedskim hišam, kajti po današnji ozki poti tovorniki sploh ne morejo voziti. Po tej cesti ne more niti avto Rdečega križa niti tovornik ognjegascsev. Nova pot bo nadalje v Bovedu pospeševala tudi gradnjo novih hiš, ker bodo tovorniki lahko dovažali gradbeni material do stavbišča, medtem ko je to danes nemogoče.

Kljub lepi in široki cesti pa bo Bovedčanom le nekaj manjkalo, in sicer posode za smeti. Družine, ki nimajo koščka zemlje, morajo nositi smeti do precej oddaljenega Tabra. Zato je potrebno, da občina postavi vsaj dve posodi za smeti tudi na Bovedski cesti, in sicer najboljše za Scheimerjevimi. Posodi bi služili najmanj 50 družinam. Upamo, da bo mestna občina to zadevo čimprej uredila in da ne bo tudi tokrat potrebno toliko pritožb in prošenj kot za razširitev ceste.

Nabrežina:

PRORAČUN ZA L. 1959

OBCUTNO SPREMENJEN

Na petkovi seji nabrežinskega občinskega sveta so najprej razpravljali o proračunu tekočega leta. Tako smo zvedeli, da je generalni komisariat tudi letos poravnal občinski primanjkljaj, a je občutno znižal svoj prispevek. Medtem ko je bil svet odobrili proračun, ki je izkazoval nad 41 milijonov primanjkljaja, ga je prefektura v toliko popravila, da znaša le okrog 22 milijonov, ki so bili poravnani z državnim prispevkom. Da je to dosegla, je prefektura znižala izdatke za nad 11 milijonov ter za nad 7 milijonov zvišala dohodke.

Spričo takega ravnanja ni seveda nikakor mogoče govoriti o kaki občinski samoupravi in se mora trezen človek skoro vprašati, čemu se sploh volijo župani in svetovalci, ki konec koncev nimajo nobene oblasti, saj je izvedba tudi še tako neznatnega njihovega načrta odvisna od volje nadrejenih birokratov.

Svetu seveda ni preostalo drugega, kot popravke proračuna vzeti na znanje, a je obenem soglasno izrazil nezadovoljstvo nad današnjo zastarelo občinsko zakonodajo, ki ne dopušča občinam niti najmanjše avtonomije.

Svetovalci so zatem začeli razpravljati o pravilniku, ki bo urejeval poslovanje občinske knjižnice. Odobrili ga bodo na eni prihodnjih sej.

Dolina:

ODOBRENA JAVNA DELA

Prejšnji teden je bila v Dolini seja občinskega sveta, na kateri je župan med drugim poročal o izvršenih javnih delih in o tistih, ki so bila že odobrena. Tako ima občina na razpolago 4 milijone za novo cesto iz Draške na Pesek, pri Domju pa bodo zgradili dve stanovanjski hiši, za kateri je določenih 24 milijonov. Prejeli so nadalje vojno odškodnino, s katero bodo popravili župnišče v Ricmanjih, vrtec v Boljuncu, pokopališče v Dolini in občinsko poslopje v Mačkovljah.

V okviru gospodarskega načrta za leto 1959-60 je bilo občini nakazanih skupno 41 milijonov, s katerimi bodo zgradili še dve stanovanjski hiši pri Domju, uredili cesto in kanalizacijo pri Zavljah, v Mačkovljah, Kroglah in Ricmanjih ter popravili in razširili vodovodno omrežje.

Medtem je tudi ustanova Selad že izvedla nekaj važnih del, nekatera pa bo izvršila do prihodnjega poletja.

Tako bodo delavci Selada asfaltirali novo cesto v Boljuncu (od vaškega trga do zgornjega dela vasi), uredili odtočne jarke in položili asfalt na poti iz Bard v Ricmanje. Za ta dela bodo potrošili skupno 16 milijonov in 70 tisoč lir.

Beneška Slovenija -

SOVODNJA

Naš župan Giuseppe Trinco je bil pred nekaj dnevi imenovan za »viteza«. Ta novica nas ni presenetila, ker je slavní mož povsod znan kot »velik patriot«. Saj je on med drugim prepovedal dr. Agnelettu nagovor ob grobu pokojnega msgr. Trinka, on je tudi edini med tukajšnjimi prebivalci, ki ni dal niti vinarja za Trinkov nagrobni spomenik.

IZ TIPANE

Tudi naši občini se obeta nekaj zaslužka. Industrialec Gino Blasutto iz Sv. Ivana ob Nadiži bo namreč v naše vasi poslal stolice, da jim domačini spleto sedeže iz slame, kot to že delajo v Reziji. Ženske, ki bodo zaposlene pri tem delu, se morajo nanj pripraviti v posebnih tečajih. Tukajšnja občina mora to vzpodbudo vsekako podpreti, in sicer tako, da poskrbi primerne prostore za tečaje. Pravijo, da bodo ženske s tem delom lahko zaslužile od 1000 do 2000 lir dnevno.

IZ DREKE

Na naši šoli so lansko šolsko leto zamenjali kar štiri učitelje; komaj so se šolarji privadili enega, je že prišel drugi, ki je imel seveda drug način učenja; vsakdo mora priznati, da je za otroke zelo mučno, če se učitelji pogosto zamenjujejo. Da se pri takem pouku otroci nič ne naučijo, je tudi vsakomur jasno. K nam prihajajo učitelji suplenti, da si pridobijo nekaj točk za napredovanje, a ne ostanejo tu, ker nalete na slabe življenjske pogoje.

Zato bi bilo prav, da pošljejo k nam domače učitelje, ki poznajo naše razmere in se zato lažje prilagodijo skromnemu življe-

Izzivanje ali nevednost?

Iz Nabrežine smo prejeli naslednje pismo:

Pred nekaj dnevi sem kot običajno spremila mlajšo hčerko v nabrežinsko ljudsko šolo in nad glavnimi vrati šolskega poslopja zagledala tablo z naslednjim napisom: Scuola elementare — Giosuè Carducci. Sredi deske, ki je jajčaste oblike, je tudi italijanski grb. Ozrla sem se nekoliko vstran in opazila, da je bil prejšnji italijanski napis na zidu ob vhodu v šolo odstranjen in da je pod njim ostal le majhen dvojezični napis, ki kaže, da je tu tudi slovenska šola.

Ne vem, komu je čez noč padlo na um, da je treba prejšnji italijanski napis zamenjati. Še bolj se pa čudim, da je bila nova večja tabla, ki je silno podobna tistim nad vhodi v policijske in karabinerske vojašnice, postavljena na glavna šolska vrata, po čemer bi neveden človek upravičeno sodil, da je v tem poslopju samo italijanska šola in ne tudi slovenska.

Imam vtis, da je v Nabrežini neki italijanski šolski oblastnik, ki bi na vsak način želel — tudi s postavljanjem zelo vidnih italijanskih napisov — uveljaviti svojo šolo, našo pa ponižati ali zatajiti.

Ce je moja sodba utemeljena — in mnogi znaki kažejo, da je — je ravnanje tega gospoda nevedno kulturnega in izobraženega človeka. Takšen šolnik nikakor ne spada v naše kraje, saj, kot nas zgodovina uči, s svojim ravnanjem resničnemu italijanstvu bolj škoduje kot koristi.

Pri tej zadevi ima besedo tudi občina, kajti zvedela sem, da so novo tablo nabili na vrata občinski delavci. Ne morem si pa misliti, da je bil ta napis postavljen z vednostjo in odobrenjem občinskih upravnikov.

Zora R.

IZ PEVME

Z zadovoljstvom nas je napolnila novica, da je svetovalec Rudi Bratuž na seji mestnega sveta, ki je bila prejšnji teden, opozoril župana, kako je domačim kmetovalcem nenaklonjena Ustanova treh Benečij zelo neprimerno zorala zemljišče ob cesti iz Pevme v Stmaver. Ker je napolnila z zemljo obcestni jarek, voda ni imela odтока. Zato se cesta zlasti ob sedanjem deževnem vremenu hudo kvari in postaja skoro neprehodna. G. Bratuž je naprosil župana, naj posreduje pri ustanovi, da škodo na cesti čimprej odpravi.

Pred kratkim se je od nas poslovila učiteljica Silva Reja ter odpotovala k možu Lojzetu Jakončiču, doma iz Cerovega, ki se je pa konec druge svetovne vojne izselil v Kanado.

Člani domačega prosvetnega društva Jože Abram so od nje težko vzeli slovo, saj je več let kot dobra sopranistka sodelovala pri našem cerkvenem zboru in v vsem ostalem prosvetnem delu. Znana je pa bila tudi širšemu goriškemu občinstvu, ker je že kot učiteljska ob zaključni šolski prireditvi odpela vlogo matere v Vodopivčevem Kovačevem študentu in obenem pela v zboru SKPD v Gorici.

Ob odhodu ji želimo obilo sreče v družinskem življenju, a obenem izražamo upanje, da se z možem zopet kmalu vrne v domačijo.

Kanaljska dolina

nju; domači učitelji pa imajo tudi pri učenju večje uspehe, ker bolje poznajo otrokovo dušo. Učitelj iz mesta ali celo iz južne Italije ne more dati našemu otroku tistega, kar mu lahko da edino le domačin. Kdaj bodo naši šolski oblastniki postali vsaj nekoliko modrejši?

IZ MASER

Kdo ne pozna te lepe vasi pod očakom Matajurjem? Pred kratkim so pri nas slovesno otvorili novo cesto, ki nas povezuje z ostalimi vasi ter središčem občine.

Novo pot so gradili skoro eno leto; večji del stroškov je poravnala država.

Se eni prevažni javni potrebi te zelo oddaljene vasi bo, kakor upamo, v kratkem času zadoščeno. Gre namreč za kanalizacijo. Za to delo bo država prispevala pol milijona lir, ostale stroške pa bo poravnala občina.

IZ ZABNIC

Prebivalstvo Kanalske doline je doslej zelo slabo slišalo radijske sporede iz Trsta in drugih mest Italije. Pred kratkim so pa na nekaterih vrhovih nad dolino, med njimi tudi na Sv. Višarjah, postavili nove posredovalne postaje, ki so jih otvorili v soboto. Zgradila jih je radijska družba RAI. Več mesecev so strokovnjaki hiteli, da bi antene postavili pred zimo. Da je bilo to prizadevanje radijske družbe v tako kratkem času uresničeno, gre zahvala tudi krajevnemu prebivalstvu, ki je pri tem delu vneto pomagalo.

Uspeh dela je, da danes prebivalstvo Kanalske doline lahko nemoteno posluša oddaje iz Trsta in drugih italijanskih mest.

OSLAVJE

V soboto sta si v naši cerkvi podala roko za skupno življenjsko pot tkalka Zofija Prinčič z Oslavja in mehanik Alojzij Leban iz Gorice. Novoporočencema želimo obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v novem življenju.

IZ SOVODENI

V ponedeljek prejšnjega tedna je imel naš župan daljši razgovor z goriškim prefektom. Skupno sta proučila razna nujna vprašanja, ki zadevajo sovođenjsko občino. Med drugim je bil omenjen novi poštni urad, ki so ga uradno otvorili prejšnji torek.

Prefekt je županu obljubil, da bo goriški tehnični urad do 18. t. m. odposlal v Benetke listine, ki zadevajo sovođenjski vodovod in ki se nahajajo na prefekturi že od letošnjega junija.

Župan je nadalje predložil slabo stanje ceste Gabrije - Sovodnje, ki se je znatno še poslabšala, odkar vozi po njej avtobus ATA. Sredstva, ki so potrebna za popravilo poti, naj bi prispevala država, ker jih občina nima. Dr. Nitri je obljubil, da se bo pozanimal tudi za to pomoč.

Predpreteklo nedeljo smo položili k večnemu počitku na domačem pokopališču telesne ostanke 75-letnega Ivana Petejana. Obilna udeležba je dokazala, da je vsa vas, pokojnika spoštovala, saj je bil zgleden gospodar in zaveden Slovenec.

Naj sveti plemenitemu pokojniku večna luč! Užaloščeni družini, posebno še njegovemu sinu, ki je naš občinski obhodnik, pa izrekamo iskreno sožalje.

IZ DOBERDOBA

Naša občina je pisмено posredovala pri oblastvih v Benetkah, naj se čimprej popravi pot, ki vodita z državne ceste št. 55 k obmejnima prehodoma pri Opatjem selu in Klaričih. Cesti je treba čimprej popraviti, ker ju je zadnje deževje hudo razrilo. To velja še prav posebno za pot pri Jamljah, ki so se je posluževali mnogoštevilni vozniki v času, ko so bili zaradi parkljevke zaprti vsi ostali prehodi na Goriškem. Občina se sklicuje na nedavno objavljeni zakon, po katerem spadajo pod državno upravo vse poti, ki z državne ceste vodijo k meji.

SEJEM SV. ANDREJA

Običajni semenj sv. Andreja v Gorici se po odredbi mestne uprave uradno prične to soboto in bo trajal štiri in ne le tri dni kot druga leta, ker je 8. decembra praznik Brezmadežne.

IZ TRŽICA

Na šahovskem turnirju, ki je bil predpreteklo nedeljo v kavarni Garibaldi v Gorici med najboljšimi igralci iz Tržica in Gorice, je eno izmed treh zmag tržičkih šahistov izvojeval mladi mojster Lakovič, medtem ko so goriški igralci pridobili sedem zmag.

NOVI KVESTOR

Notranji minister je pred dnevi preimenoval goriškega kvestorja dr. Testo, ki je bil v Gorici od lanskega meseca septembra, v

Iz Goriške

Bocen na Južnem Tirolskem. V soboto pa pride v Gorico novi kvestor Pasquale Cozzolino, ki je doslej služboval v Alessandriji (Piemont).

ZIMSKA POMOČ

Nedavno tega je bila na goriški prefekturi prva seja komisije za zimsko pomoč. Prefekt dr. Nitri je najprej poročal o podporni akciji v lanskim zimi.

Lani je bilo razdeljenih med brezposelne in reveže na Goriškem 78 milijonov 567 tisoč in 588 lir. Od teh so zbrali v pokrajini 9 milijonov 181 tisoč, ostanek pa je prispevalo notranje ministrstvo iz vsedravnega sklada.

Tudi za letošnjo zimsko pomoč se bodo zbirali prispevki na posebnem računu pri podružnici Banca Commerciale Italiana v Gorici ali pri kateremkoli drugem denarnem zavodu.

Kulturni prireditvi

V nedeljo je bilo na Placuti tekmovanje pevskih zborov, ki ga je priredila Z.S.K.P. Najprej so tekmovali mešani zbori iz Pevme (pevovodja Valentinčič ml.), iz Rupe (pevovodja Niko Pavletič) in iz Steverjana (pevovodja Herman Srebrnič). Vsak zbor je odpel najprej eno obvezno pesem, in sicer Ferjančičevo Tone, sonce tone in dve pesmi po prosti izbiri.

Med njimi je prvo nagrado prejel zbor iz Steverjana.

Nato so tekmovali samo moški zbori z obvezno Mihelčičevo pesmijo Pa da bi znal in dvema pesmima po prosti izbiri. Peli so moška zbora iz Jazbin (pevovodja Zdravko Klanjšček), iz Stmavra (vodil G. Devetak), oktet Mladika (Valentinčič ml.) in zbor iz Steverjana (Herman Srebrnič).

Prvo nagrado je odnesel oktet Mladika. Izven tekmovanja je zapel dve pesmi, to je: Moj očka ima konjča dva in Oglarja, tudi mešani zbor Lojze Bratuž iz Gorice pod vodstvom prof. Fileja.

- - -

Zvečer pa so predvajali v gledališki dvorani na korzu Verdi Donizettijevo komično opero Don Pasquale v koncertni izvedbi.

Nastopili so pevci ljubljanske Opere Ladko Korošec v vlogi Don Pasquale, Sonja Hočvar v vlogi Nerine, Janez Lipušček kot ljubimec Ernest, Marcel Ostashevski (zdravnik Malatesta) ter Tone Kozlevčar v vlogi notarja. Obilno občinstvo je bilo z igranjem in vse hvale vrednim petjem izredno zadovoljno in je svojemu navdušenju dalo večkrat duška z živahnih ploskanjem.

Potrebno pa je, da se slovenske kulturne organizacije na Goriškem vsaj toliko med seboj dogovore, da ne bodo v bodočnosti prirejale več za slovensko skupnost pomembnih kulturnih prireditev na isti dan. Kajti taka razcepljenost škoduje, ker spravljaja premnoge goriške Slovence v zadrego, ker ne vedo, kakšne prireditve naj se udeležijo. Mnogi pa se tudi ne morejo udeležiti več prireditev v enem dnevu, ker jih to utruja.

Udeležence

MISIJO ZA GORIŠKE SLOVENCE

V soboto, 5. decembra, se v goriški stolnici prične misijon za slovenske vernike. Vodili ga bodo Lazarista gg. Ludovik Šavelj iz Trsta in Ciril Demšar z Dunaja ter salezijanec Lojze Luskar s Kamna na Koroškem. Prva misijonska pridiga bo ob 20. uri. Vsak dan bo ob 6. uri maša s pridigo, popoldne pa bosta dva govora, in sicer ob 4. in 8. uri.

Na praznik Brezmadežne bo ob 4. uri popoldne v stolnici stanovski nauk za dekle. V sredo ob isti uri pa za žene. Ta dan bo ob 20.30 v cerkvi Sv. Ivana stanovski nauk za moške, v četrtek ob isti uri pa za fante. V nedeljo 6., in 13. decembra, bo ob 9. uri pridiga z mašo tudi v cerkvi Sv. Ignacija in ob 10. uri v cerkvi na Placuti. Enake slovesnosti bodo na praznik 8. decembra.

V nedeljo, 13. decembra, bo ob 15.30 v stolnici sklep misijona.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Razstava slikarja Rudolfa Saksida

Slikarja Rudolfa Saksida poznam pobilje edino iz dveh razstav, ki ju je v povojni dobi priredil v Gorici. Nekoč naj bi se bil gibal v okrilju futurizma. Toda če se človek zamisli ob slednjih dveh razstavah, s katerima smo se »povojniki« seznanili, mora priznati, da je bila futuristična doba le mladostni greh. Kajti če je futurizem spev človeški dejavnosti, to je najmanj, kar si danes ob Saksidi lahko predstavljamo. Saj takega »samotarja«, kot je on, ne najdemo izlaha pri nas.

Celo od razstave, ki jo je imel pred kakimi šestimi leti pa do danes, se mi zdi njegova pot precej spremenjena. Takratni istrski portiči so še nepremični kakoli v navidezno mirni tišini na nekaj, kar se bo moralo zgoditi, a je še daleč. Hočem reči, da je to bil spev tišini, sončni toploti, odmaknjenosti, čeprav v nekem nemirnem pričakovanju. Od takratne do današnje razstave se je njegov svet pomaknil mnogo dalje: globlja je tišina, večja je zapletenost, zato pa je tudi dramatičnost bolj napeta, čeprav je še zastrta z neko navidezno »naivnostjo«. Samoten popotnik, ki je nekoč strmel nad dobroto okolja, je danes utrujen in iz mirne vdanosti prehaja v tragiko. Nekdanji portiči, še polni toplega sonca, so na tej razstavi pobledeli ter se razblinili v neko čudno praznino (Portič). Nekdanji človeški lik, ki se je utapjal v sončno svetlobo, se mu je danes strahovito spačil (Figura z ogledalom).

Ob razstavi, ki jo je imel te dni v Gorici, se nam Saksida razodeva ravno v tej tragični samoti. Navidezno otroška anatomija predmetov zija v prečudnem strahu nad vesoljno praznino. Tu omenjam predvsem Notturmo z mačko, ki se mi zdi po enigmatično enostavnih barvnih plasteh in tonih ena najbolj učinkovitih slik.

Umetnost vodstva

Goriški kulturni delavec dr. Rado Bednarik je pretekli petek predaval v Krožku slovenskih izobražencev v Trstu o umetnosti vodstva v zrcalu slovenskih velmož. Najprej je na kratko orisal like nekaterih slovenskih velikih kulturnih, političnih in cerkvenih osebnosti ter izluščil iz njih prirojene in priručne lastnosti, ki so jim omogočile, da so postale vodilne v javnem življenju. Na podlagi takšne razčlenbe je ugotovil odlike, ki jih mora imeti vsaka vodilna osebnost. Te lastnosti so: samostojnost v mišljenju, obzirnost v ravnanju, umetnost velevanja, skladnost med idejo in njeno udeležitvijo in razumevanje tuje duševnosti, zlasti nasprotnikov in mladine. Navedene lastnosti bi moral imeti vsak resnični voditelj še tako majhnega kroga ljudi ali društva. Toliko bolj se seveda morajo odražati iz osebnosti, ki vodi veliko organizacijo ali skupnost, kakor so politične stranke ali celo narod in država. Predavanje je bilo zanimivo in učinkovito, ker je predavatelj vprašanje nazorno obdelal in ga znal prikazati v luči sodobnega življenja.

Zgodovinska razstava knjige

Pred kratkim so odprli v Milanu II. vsedrjavno razstavo knjige. V palači Reale je razložilo 150 italijanskih založnikov 15.000 zvezkov svojih knjižnih izdaj.

Isti dan so proslavili tudi 90-letnico delovanja Zveze italijanskih založnikov. Zveza se je rodila 17. oktobra leta 1869 pod imenom Libreria italiana. Bibliografski nadzornik profesor Semeraro je imel slavnostni govor o italijanskem založništvu in njegovi zaslugi za združitev Italije. Poudaril je predvsem pomen založnika Zanichellija, ki je vžgal baklo italijanske kulture za časa tujčevega nasilja v Florenci. V njegovi knjižarni so se zbirali kulturniki in domoljubi od Carducci do Guerrinija, ki so bolj s peresom kot s sabljo utrili duhove za narodno borbo in skupnost.

Druge založbe, ki so s podpiranjem pisateljev in izdajanjem knjig utirale isto pot, so Le Mounier in Barbera; v Milanu pa Pilora in Vallardi. Orožje duha in znanosti, je zaključil govornik, naj se tudi v bodoče kreše za boljšo kulturo in omiko človeštva. Po slavnosti so bila odlikovana za zasluge naslednja založništva: Paravia, Mondadori in Verde. Dolga vrsta drugih je bila nagrajena že lansko leto.

Mnogo bolj problematičen je Umirajoči konj, prekrasna metafora vdanosti in odpovedi, kjer človek-konj v poslednjem boleznem poskoku bridko pada v odmirajoče okolje: že barve same pomenijo tiho sprejeto smrt.

Anatomija naivno poenostavljenih hiš nam v sliki »Leteča ptica — mrtvo mesto« razodeva razdvojenost nad neskončno lepim in pravilnim svetom in nekim zmajem, ki nas kot neboljlene otroke stalno plaši. Isto bi lahko rekli o Gozdu, le da je tu strahota še večja.

Tudi v navidezno sončnih prizorih, ki nas spominjajo na prejšnjo razstavo, ne najdemo več nekdanje vere: Eiffelov stolp in Cestna reklama sta nekoliko svetlejši od ostalih, vendar je tudi v teh nekaj razbitega in človeka ne mičejo več barve same, pač pa obstrmimo pred neko pretresljivo prozornostjo, ki postaja ponekod že sama po sebi vsebina.

Če bi se površnemu gledalcu slučajno zdelo, da je oblikovna plat med prejšnjo in sedanjo razstavo pretirano različna, da je v današnji nekaj hotenege, to ne drži, ker bi njegov današnji svet ne našel ustreznega izraza v takratni obliki. Zato se mi zdi, da je zadnja razstava krepko razodetje v naši sodobni umetniški kulturi, in to tembolj, ker se je Saksida rešil raznih »izmov« in se tako pogumno odpravil na izrazito samostojno pot.

R—r.

Zemlja na zahodu

Te dni je pri založbi Lipa v Kopru izšla knjiga Zemlja na zahodu, v kateri so zbrana pesniška in prozna dela mladega primorskega kulturnega in političnega delavca Stanka Vuka. Nadarjenega pisca je, kot znano, umorila v aprilu leta 1944 v Trstu zločinska, a doslej še ne odkrita roka, komaj se je Vuk vrnil iz zapora, kamor so ga bili vtaknili po velikem procesu proti slovenskim antifašistom leta 1941. Skupno z možem je zgubila življenje tudi mlada žena Danica Tomažič.

Knjigi je napisal obširen in zelo pregleden uvod dr. Lino Legiša, ki je skupno z Milkom Matičetom tudi zbral gradivo in ga priredil za tisk. Na koncu zbirke so objavljeni prevodi nekaterih pisem, ki jih je Vuk iz zapora pisal ženi in očetu. Naslovno stran knjige je opremil Lojze Spacal. Knjigo dobite v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici.

SREČNI DNEVI

Gojenci Igralske šole Slov. gledališča v Trstu so v soboto uprizorili v dvorani stadiona komedijo Srečni dnevi, ki jo je spisal Claude-André Puget in v slovenščino prevedel Ciril Kosmač. Igro je režiral Adrijan Rustja, scenerijo je pripravil Ivo Kufnerin, glasbene vložke pa Aleksander Vodopivec.

Se kar številno občinstvo je toplo pozdravilo nastop igralcev, ki so na splošno prav dobro odigrali svoje vloge. Vse priznanje zasluži zlasti mladi režiser Adrijan Rustja, ki obeta, da se bo postopno razvil v pravega mojstra.

DON PASQUALE

Po dolgem času smo tržaški Slovenci spet imeli v svoji sredi člane ljubljanske Opere. V nedeljo je namreč Glasbena Matica priredila v dvorani Prvi maj Donizettijevo komično opero Don Pasquale v koncertni izvedbi. Nastopili so pevci Ladko Korošec, Janez Lipušček, Marcel Ostashevski in Tone Kozlevčar ter sopranistka Sonja Hočevar. Pri klavirju jih je spremljal prof. Ciril Cvetko.

Občinstvo, ki je bilo zelo številno, je spremljalo spored z velikim užitkom. Zato prirediteljem priporočamo, naj kmalu spet poskrbe za tako prijeten glasbeni popoldan.

„MOZAIK“

Italijanska založba Nuova Accademia, ki ima v načrtu izdajanje visoko kvalitnih del, bo v kratkem obogatila italijansko slovstvo s knjižno zbirko I mosaici. Prvi zvezek bo nudil pregled besedne umetnosti v poeziji in prozi vseh časov. Po besedah urednika Francesca Flore, naj bi to bil obzorik »življenjskega ritma človeškega duha«.

Drugi »mozaik« bo posvečen pesnikom. V prvem delu bodo zastopani klasiki v najboljših odlomkih; v drugem pa sodobniki.

Tretja skupina zvezkov je odmerjena pripovednikom. Izbor je posvečen strokovnjakom raznih slovstev. V prvi vrsti bodo seznanili italijanske bralce z modernimi pisatelji vseh narodov. Upamo, da ne bodo prezrli Slovencev.

Četrty del bo zavzemal s monografijami vrhunce filozofije in družbenih ved.

Zadnji, peti del bo pa postavil pred čitatelja verska vprašanja, ki se razmišljajočemu človeku vsiljujejo spričo vztrajnega napredka v duhovnem in tehničnem napredku.

Pri obsežnem delu bodo sodelovali najvažnejši kulturni delavci Italije.

Prevod in slika: M. Bambič

Michelle Chaunier:

Sladkorčki

Pomislite,

Lü sladkorčke zlate prvič vidi v življenju svojem.
Za nas malenkost, so zanjo žive lučke s toplim sojem,

ki ogrevajo in polne nedolžno ji srce
s praznika veseljem preden shira, umre.

Ponesite

sladkorčke živobarvne otrokom zapuščenim.
Naj spoznajo življenja ur sladkost in ne le pelin.
So za angelce samotne zvezdic pisan cvet,
ki na nebu našem izvrše le en polet.

Odpravili bodo davek na vino

Dne 1. januarja 1963 bo davek na vino popolnoma ukinjen. Tako so sklenila ministrstva za finance, zaklad, kmetijstvo in za notranje zadeve. Davek bo odpravljen postopno, in sicer: dne 1. januarja 1960 bo v občinah z nad 10.000 prebivalci znižan na 1.000 lir za hl, v manjših občinah pa se ohrani dosednji davek, to je 800 lir na hl. Ti predpisi veljajo tudi za 1. 1961. V naslednjem letu (1962) se davek v vseh občinah zniža na 500 lir za hl, dne 1. januarja 1963 se pa popolnoma odpravi.

Od davka na vino so občine v Italiji doslej prejemale okoli 36 milijard lir letno. Tega dohodka leta 1963 ne bo več in zato bo država občinam odstopila prejeme, ki ji doslej daje prometni davek (IGE) na vino in meso.

Odprava tega davka pa je očitno mnogo premalo za poživitev trgovine z vinom. Kar najbolj ovira vinsko kupčijo, so previsoke cene v trgovini na drobno: vinogradniki, ki se celo leto trudi in ima velike stroške za škropila in druga zaščitna sredstva, dobi manj kot polovico prodajne cene na drobno in večkrat niti ene tretjine. Kje je tu pravica? Oblastva bi morala tudi tu nekaj ukreniti.

Samo na ukrepe države pa se vinogradniki ne bi smeli zanašati. Nujno potrebna je samopomoč, ki jo lahko nudijo le vinarske zadruge, tako da vinogradniki nimajo več skrbi za kletarjenje in za prodajo. Vinarske zadruge pa bi morale organizirati tudi lastne vinotoče. Danes le redki gostilničarji kupujejo vino naravnost pri vinogradniku. Velika večina se oskrbi pri trgovcu na debelo. In kaj naj napravi vinogradnik s svojim vinom? Hote ali neho te ga mora prodati trgovcu, ki umljivo pristika na nakupne cene.

Samopomoč je nujno potrebna!

ŽENA IN DOM

Mož in pol

Naše bralke in bralce bo gotovo zanimalo, kakšen naj bi bil popoln zakonski mož.

Neki angleški list je med bralkami razpisal poizvedovanje in prejel najrazličnejše odgovore. Najboljše je objavil ter nagradil. Nekateri se glasijo takole:

- Najpopolnejši zakonski mož mora biti prepričan, da se je poročil z najpopolnejšo žensko na svetu.
- Popoln mož mora stopiti v stanovanje z enako spoštljivostjo in ljubeznijo, kot vstopa v tuje stanovanje.
- V važnejših vprašanjih popoln mož prepriča ženo o pravilnosti svojega stališča na odločen, a pri tem povsem miren način.
- Popoln mož se mora vešti tako, da ga žena spoštuje. Spoštovanje je najzanesljivejša pot do ženskega srca.
- Popoln mož naj pripoveduje ženi vse prijetne reči, ki jih je doživel izven doma, zamolči pa malenkosti, ki so ga spravile v slabo voljo.
- Popoln mož deli skrb z ženo. Poizkusi naj napraviti iz nje svojo tolažnico in pomočnico. Ženi zelo prija, če je možu lahko tudi svetovalka.
- Popoln mož naj si ne teši lakote izven doma, ampak naj se pojavi na vratih z imenitnim tekcom. In če mu kdaj kaj ne prija, naj tega ne pokaže z jezo, ampak po možnosti z nekaj humorja.

GOSPODARSTVO

Boj mišim na polju

Poljske miši so vegetarijance, kar pomeni, da uživajo le rastlinsko hrano. Prav jim pride vse: komaj vsajen grah, vsejana pšenica, vrtna zelenjad in drugo. Posebno škodo pa povzročajo sadnemu drevju, ker ga obgrizejo pod ali nad zemljo, kar je odvisno od pasme živali: nekatere namreč živijo pod zemljo, druge pa nad zemljo. Zanimivo je, da so v Ferrari ugotovili, kako poljske miši najraje grizejo jabolčno sorto delicias, medtem ko se za sorte morgenduft, belfort in druge ne zmenijo, če je v bližini vrsta delicias.

Poljske miši najuspešneje zatiramo konec jeseni ali v začetku zime. Boj pa je uspešen samo, če v določenem okolišču sodelujejo vsi kmetovalci, kajti posameznik lahko naredi prav malo koristnega.

Učinkovita sredstva

V trgovini je mnogo sredstev za zatiranje poljskih miši. Na splošno najdemo že pripravljene vabe v obliki zrn ali zastrupljeno žito, ki ga raztrosimo v izhode mišjih rogov. Če moramo razkužiti večje površine, je bolje, da vabo sami pripravimo. Za to pridejo v poštev natrijev arzenit (arsenito sodico), barijev fluorsilikat (fluorisilikato di bario), cinkov fosfur (fosfuro di zinco), žveplenokisli talij (solfato di tallio) itd.

Najpogosteje uporabljamo vabo, pripravljeno s cinkovim fosforom. Naredimo jo takole: 10 kg koruznega debelega zdroba najprej presejemo, da odstranimo vso moko. Nato zlijemo na zdrob 3 litre vode, da se dobro ovlaži. Zdrob zatem opravimo s 120 grammi cinkovega fosfura in prav dobro premešamo. Ta količina navadno zadostuje za površino 2.500 m².

Tako ob pripravljanju kot pri trošenju moramo paziti, da se z rokami ne dotikamo vabe, ker bi je miši v tem primeru ne marale. Ljudje namreč mišim smrdimo. Vabo moramo mešati in trositi s kakšnimi lesenimi lopaticami, ki jih po uporabi sežgemo.

Ko pripravljamo zastrupljene vabe, moramo misliti tudi na lovske predpise: ne smemo uporabljati takih strupov, ki bi lahko škodovali divjačini. Med te spada tudi cinkov fosfur, katerega nadomestimo s prav tako učinkovitim barijevim fluorsilikatom.

Preden zastrupljeno vabo raztrosimo, je najbolje, da ugotovimo, katere rove miši še uporabljajo. Drugače bi se lahko zgodilo, da ne raztrosimo vabe na pravi kraj. Zato zamašimo s peto vse vhode v mišje rove in v 48 urah bomo ugotovili, kateri rovi so še odprti. Vabo raztrosimo v vhod rova in v njegovo neposredno bližino. Tako si zagotovimo, da ni bilo naše delo zaman. Po nadaljnjih treh dneh je prav, če rove zopet zamašimo in pazimo, da ni kakšen izmed njih spet odprt. Če so vsi zaprti, pomeni, da smo dosegli popoln uspeh. V nasprotnem primeru, moramo vabo spet raztrositi.

Neverjetne zgube

Ta mesec bo v Rimu zborovanje živinorejcev, na katerem bodo razpravljali o skrbi za zdravje domače živine. Italija je na tem področju zelo zanemarjena, saj utrpi letno do 200 milijard zaradi kužnih bolezni, ki se pravočasno ne preprečijo. Ugotovili so, da številne krave zgube zavoljo bolezni od 3 do 5 stotov mleka na leto. Kmetje zahtevajo poenoteno živinorejsko skrb na celotnem ozemlju države, ker bodo zgube sicer še narasle.

Kakšno je vino?

Ali nadzoruješ, kako se razvija tvoje vino?

Ali spremeni barvo, če ga 24 ur pustiš na zraku? Če to opaziš, dodaj na en hl vina po 12 gramov kalijevega metabisulfita ali po 2 kocki enososine.

Če je vse vino še sladko, moraš v kleti kuriti in dvigniti toploto na 20° C. Tako toploto moraš vzdrževati, dokler vse vino ne izgubi sladkobe, to je, dokler popolnoma ne povre. Če pa je vino sladko samo še v kakšnem sodu, skušaj ga čimprej prodati, zlasti če nimaš primerne kleti.

Če vino diši po sodu ali plesni, mu sedaj lahko odvzameš ta neprijetni duh in okus samo z ogljem. To delo pa je sitno in združeno z velikimi stroški. Ko se bo vino zbištrilo, ga lahko popraviš s kemično čistim lipovim ogljem.

Popolnoma povreto in že čisto vino, ki ne spreminja barve, pretoči, da ga osvobodiš drozja, ki so letos ponekod že začele gniti.

Če vino ni še čisto, a je drugače povsem v redu, odpri kletna okna, da bo mraz pospešil čiščenje; nato pa vino pretoči.

ZA OSLABELE LJUDI

V tem času in pozimi je največ bolnikov. Če so daevi vlažni, nastajajo prehladi, gripe itd. Zelo shujšani in oslabei ljudje potrebujejo hrane, ki daje telesu čimveč maščob, beljakovin in ogljikovih hidratov. Uživati morajo torej mleko in različne mlečne jedi, posneto smetano, jajca, surovo maslo, močnate jedi, čokolado, kakao, meso, zelenjavo, sir, sadje itd.

Po boleznih otroci često nimajo teka. Za povečanje teka je potreben red v hrani in kar se da raznovrsten jedilnik. Zelo hitro se telesno oslabei zredbe ob tile jedi:

V kozici segrejemo 15 dkg sladkorja, 30 dkg surovega masla, da se oboje raztopi (zavreti ne sme); potem dodamo ½ kg medu, 12 dkg kakaa in 2 rumenjaka. Dobro mešamo na štedilniku, da se segreje. Nato postavimo v kozarčke, kot jih uporabljamo za marmelado. Zavežemo jih s pergamentom ali s celofanom in shranimo na hladnem. Po eno do dve žlički te zmesi razmešamo v skodelici toplega mleka in damo oslabelemu navrh druge hrane vsako dopoldne in popoldne. Ponavadi vsakdo v kratkem pridobi na teži in se dobro počuti.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

ODPOR MAČKOVLIJANOV

Da se fašisti pripravljajo na pohod v Oso in nameravajo tam enostavno sežgati in uničiti volilne žare, se je razširilo med okoliško prebivalstvo in ga prešinilo s silno nevoljo. Ondotne slovenske kmete je grabilo ogorčenje posebno še zavoljo tega, ker za red odgovorna oblastva niso hotela ničesar narediti, da bi zločin pravočasno preprečila. Država je naše ljudi kratkomalo — zapustila, njeni predstavniki so namerjali kot drugod tudi v Oso in okolici izročiti ljudstvo na milost in nemilost fašističnim hudodelcem.

Ta naklep je močno prizadel tudi Mačkovljane, ker je v Oso bil tudi njihovo volilno središče. S sežigom žar bi bili uničeni obenem njihovi glasovi. V duši se jim je upiralo, da bi jih smela skupina fašističnih zasebnikov neovirano oropati državljanov.

66. Dr. E. BESEDNJAK

pravic. Zastran tega so sklenili, da se bodo brezpogojno branili pred nezakonitostjo. »Če nas noče vzeti v zaščito oblastvo«, so si rekli, »bomo pa sami branili svojo postavno pravico na volitvah«.

Oborožili so se, kakor so znali in mogli, in čakali na svojih domovih, ali oboroženi fašisti vderejo proti Oso. »Če smejo črnuhi nositi samokrese in bombe, da pred očmi orožnikov teptajo zakon«, so si mislili, »zakaj se ne bi smeli tudi mi oborožiti, da zakon branimo? Mi smo lepo mirni doma in nikomur nič zlega nočemo; naj nas zatorej puste na miru tudi fašisti in naj nas ne izvajajo z nasilstvi«.

FAŠISTI IZ MILJ

Umovanje Mačkovljanov je bilo pravilno in pošteno, a prav nič v skladu z miselnostjo fašistov in državnih oblastnikov. Črnosrajč-

niki iz Milj so si bili zapičili v glavo, da za vsako ceno uničijo naše volilne žare. V nedeljo zvečer okoli 10. ure se je eno njihovo oboroženo krdelo napotilo proti Oso, misleč, da bo brez težave in kmalu opravilo svoje zločinsko delo, pa se je razočaralo.

Naši kmetje so bili budni in takoj spoznali, kaj črnuhi nameravajo. Počemu hočejo ob tako pozni uri v Oso? Volitve so zaključene in zato v Oso nimajo ponoči kaj iskati. In čemu so oboroženi? Ker je bilo očitno, da prihajajo s hudodelskimi nameni, so jim kmetje zaustavili pot, da bi ne mogli v Oso. Na obeh straneh so počili strel in je bilo več ljudi premlelih in ranjenih.

Ko so tuji vdiralci uvideli, da s slovenskimi kmeti ni prijetno zobati črešenj, so se odstranili iz Mačkovelj in šli iskat ojačanja v svoje Milje. Težko oboroženi in v velikem številu so se vrnili okoli 3. ure zjutraj, se pravi zarana zjutraj v ponedeljek, 16. maja, v Mačkovlje.

ŠTIRI HIŠE DO TAL POŽGANE

Pred premočno oboroženo tolpo se je prebivalstvo začelo umikati. Staro in mlado, moške, žene in otroci so v temi zapuščali svoje domove in bežali v polja in goščave, da se izognejo nasilju. Skoro vsi gospodarji so zaklenili hišna vrata, da bi fašisti ne pustošili in uničili njihovih stanovanj. Posebno hudó je bila prizadeta družina Andreja Šturmana, ker je mlada nevesta vsak hip pričakovala, da povije dete. Z mlado gospodinjjo se je starac umaknil proti cerkvi.

Medtem so miljski fašisti strnili vojaški obroč okoli vasi in začeli prodirati proti bivališčem. Ker so bile hiše zaklenjene in domala vse prazne, so zanetili pred njimi postavljene skladovalnice drv ter jih pri tem ni nič brigalo, da so začela goreti poslopja. Nastal je požar, ki je širil velikanske plamene daleč po vsej okolici.

Štiri hiše so bile do tal sežgane in z njimi je bila popolnoma uničena vsa oprava, orodje in živina. Gospodarsko so prišli ob vse posestniki Andrej Šturman, Peter Tul in Smotlak Matija, povsem je zgorela tudi srenjska hiša, v kateri je bila nameščena oljarna. Zelo mučen in žalosten vtis je posebno vzbujalo govedo v hlevu Smotlaka, v katerem tri krave niso mogle na prosto. Med groznim mukanjem so žive zgorele.

»ŽENE KUHAJO KAVO«

Proti nebu plapolajoči plameni iz Mačkovelj so navdajali s tesnobo srca vseh gledalcev široko naokoli. Samo orožniki v Oso so bili povsem brezbrizni. Namesto da bi kaj ukrenili v zaščito nesrečnih žrtev, so se v svojem sovraštvu do Slovencev še šalili in iz našega ljudstva norce brili. »Le donne cucinano caffè — ženske pač kavo kuhajo!«, se je eden med njimi norčeval iz pogorelcev v Mačkovljah.

Teh brezsrčnih besed se sin pokojnega Andreja, Anton Šturman, še danes spominja. Dolžnost orožnikov je bila, da proti miljskim požigalcem po zakonu brez pomisleka odločno nastopijo, a to jim niti v pamet ni seglo. Pač pa so imeli voljo, da s Slovenci še burke uganjajo! To niso bili zaščitniki zakona, temveč oni sami — zločinci, ki bi morali biti najstrože kaznovani.

V Mačkovljah ni šlo namreč samo za obstoj raznih kmečkih posestev, ampak tudi za življenje njihovih prebivalcev. Miljski fašisti se niso spraševali, kdo je kriv in kdo nedolžen, temveč se kar brez razlike lotili vsakogar, ki jim je prišel v roke. Tako so vaščani nekaj dni po pohodu na njihovo domačijo našli v Gabrovcu, na poti med Mačkovljami in Oso, pod nekim latnikom ubitega domačina Žerjala. Ta umor je ostal do danes nepojasnjen in morilcu, ki se morda še zdaj prosto sprehaja po Miljah, ni nihče skrivil lasu. Taka je bila v tedanji liberalni in demokratični Italiji pravica, ko je šlo za naš narod.

(Dalje)

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

110

Nagnali so jih kar na »Appellplatz«. Tam so morali prebiti noč, kakor so vedeli in znali, v svojih tenkih in razcefranih zebrah, vsi sestradani in utrujeni. Da so morali zjutraj taboriščne »delovne komande« pobirati nagosto ležeče mrtvece, mi ni treba niti omenjati. Ko smo prihajali zjutraj na »Appellplatz«, smo se radovedno ozirali po novodošlecih, ti pa so se zdeli apatični, da so se komaj še zmenili za vse, kar se je dogajalo okrog njih. Le tu pa tam je kdo tiho vprašal, kdaj jim bodo dali kaj hrane.

Nekega jutra pa smo zagledali precejšnjo vrsto internirancev, ki so nagi stali ob kupu svojih oblek, po katerih so pridno brskali SS-ovci in taboriščni kapoti. Ti nagi niso vzbujali vtisa, da bi bili sestradani; zdeli pa so se hudo prestrašeni.

SS-ovci so nadvse skrbno preiskovali tiste njihove cunje, pretipali vsak šiv posebej in neusmiljeno parali ter trgali, kjer se jim je zdelo tipanje prezamudno. Vse to se je dogajalo nenavadno tiho.

»Kapoti so in iščejo jim dragocenosti«, je povedal nekdo. Zdaj smo razumeli, za kaj gre. Bili so kapoti iz prevozov, ki so prišli z vzhoda, in mnogi med njimi so bili menda naravnost podloženi z zlatom in dolarji ter švicarskimi franki, kar so bili v teku let izsilili ali oropali internirancem, nad katerimi so imeli oblast, Judom in drugim. Morda jih je kdo izdal, ali pa so SS-ovci že dovolj dobro poznali svoje taboriščne pomočnike.

Tisto jutro so vsekakor olajšali za »težko prihranjeno« zlato in valuto vse tiste, ki niso bili dovolj pametni in spretni, da bi »svoj« zaklad pravočasno skrili kam na varno. To pa je bilo zelo težko, ker so bili kapoti komaj prispeli v taborišče. Na potovanju se niso hoteli ločiti od svojih dragocenosti. Znebili so se jih lahko kvečjemu tam, kjer so se ustavili za dalj časa in so jih lahko zakopali ali zazidali.

Morali smo prej na delo, kot je bila preiskava končana, vendar smo videli, da so pri marsikom kaj našli. Košara, ki jo je držal neki SS-ovec, je bila že precej polna. SS-ovci so se zadovoljno in porogljivo režali, toda udarci niso padali. Temu smo se nekoliko čudili, ker smo vedeli, da je za prikrivanje dragocenosti določena celo smrtna kazen. Bili smo prepričani, da se bo kapotom slabo godilo. Toda ko smo se vrnili opoldne v taborišče, so nam povedali, da so vsi kapoti, pri katerih so našli dragocenosti, spet sprehajajo po taborišču, le strašno slabe volje da so in preklinjajo, da se kar bliska okrog njih. Bolje, da jih nihče nič ne vpraša.

Tudi pozneje se jim ni nič zgodilo, kolikor sem mogel zvedeti. SS-ovska komanda se je zadovoljila s tem, da jim je odvzela zlato in denar, ki je razen tega izginil morda v »privatnem« žepu kakšnega SS-ovskega poveljnika. Če bi bili hoteli kaznovati kapote, bi jih bili morali uradno, in s tem bi bili le opozorili kakšno višjo inštanco na vso zadevo, sami pa bi se bili obrisali za plen pod nosom. Tako pa je bil volk sit in koza cela. Kapoti so gotovo sanjarili o maščevanju, toda možnosti za to so bile za zdaj prav majhne in so se obetale v bodočnosti še manjše. Tako so se morali potešiti samo s preklinjanjem in grdimi izrazi na račun svojih »predstojnikov«.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Italija - Madžarska 1:1 (0:0)

Pred važnim srečanjem med državnima predstavništva Italije in Madžarske, ki je bilo pred njeno nedeljo v Florenci, so bili ljubitelji italijanskega nogometa veliki črnogledi. Njihov pesimizem je bil vsekakor povsem osnovan, saj je v soboto italijanska B ekipa v Budimpešti doživela hud poraz. Mladi »azzurri« so popolnoma odpovedali in bili od Madžarov premagani s klasičnim izidom 2:0. Italijani se sicer hudujejo na jugoslovanskega sodnika Nikolića, češ da je bil prestroj, ko je odločil, da mora branilec Guarnacci med igro zapustiti igrišče.

V Florenci so Italijani dobro igrali in večkrat ogrožali Gročicsova vrata. Madžari niso bili preveč vigrani, čeprav je vsak njihov prodor predstavljal za Italijane hudo nevarnost. Gole so zabili Tichy (5') in Cervato iz enajstmetrovke (11') v drugem polčasu. Moštvi sta nastopili v naslednji postavi: **Italija:** Buffon (Sarti G.); Castano, Sarti B.; Emoli, Cervato, Colombo; Mora, Boniperti, Brighenti, Lojaco in Stacchini. **Madžarska:** Gročics, Matrai, Sarosi; Bundzsak, Sipos, Kotas; Sandor, Gorocs, Albert, Tichy in Fenyvesi.

Strokovnjaki menijo, da bo ta enajstmetrovka kmalu povsem enakovredna tisti, ki je nastopala od leta 1952 do leta 1956, ko so v njenih vrstah igrali svetovno znani Puskas, Kocsis, Czibor, Hidegkuti in Bozsik. Čakati je treba samo, da se še bolj utrdita mlada Albert in Gorocs.

S tem srečanjem se je dejansko zaključilo tekmovalno za Mednarodni pokal, ker je na sporedu še samo tekma med Italijo in Švico, ki pa ni važna.

Od 27. marca 1955 do prejšnje nedelje sta se za končno zmago borili Češka in Madžarska. Neodločeni izid v Florenci je pa odločil, da se je na prvo mesto uvrstila Češka, ki ima eno točko naskoka

pred Madžarsko. Avstrija in Jugoslavija sta v zlati sredini; na koncu pa najdemo Italijo in Švico.

Da bo pregled jasnejši, posredujemo našim bralcem vse izide tega važnega tekmovanja: Češka - Avstrija 3:2 in 2:2; Češka - Italija 2:1 in 1:1; Češka - Švica 6:1 in 2:1; Češka - Jugoslavija 2:1 in 1:0; Češka - Madžarska 1:3 in 4:2; Madžarska - Jugoslavija 2:2 in 3:1; Madžarska - Švica 5:4 in 8:0; Madžarska - Avstrija 2:2 in 6:1; Madžarska - Italija 2:1 in 1:1; Jugoslavija - Italija 4:0 in 6:1; Jugoslavija - Avstrija 1:2 in 1:1; Jugoslavija - Švica 5:1 in 0:0; Avstrija - Italija 1:2 in 3:2; Avstrija - Švica 3:2 in 4:0; Italija - Švica 1:1.

Končna lestvica

1. Češkoslovaška	16 točk	7	2	1	24	14
2. Madžarska	15 točk	6	3	1	34	16
3. Avstrija	11 točk	4	3	3	21	21
4. Jugoslavija	9 točk	3	3	4	21	13
5. Italija	5 točk	1	3	5	9	21
6. Švica	2 točki	0	2	7	10	24

PRVI MED PRVIMI: FAUSTO COPPI

Po drugi svetovni vojni se je pojavilo več dobrih kolesarjev tako v Franciji in Italiji kot v Švici in Belgiji. Od Italijanov so se odlikovali Coppi, Bartali in Magni, od Francozov Bobet, med Švicarji Kübler in Koblet, med Belgijci pa Rik Van Stenberg. Kateri športnik ne pozna teh imen?

Pred kratkim so skušali dognati, kateri omenjenih kolesarjev je bil najboljši. Da so jih ocenili, so vzeli v poštev dirke za svetovno prvenstvo, etapne dirke po Franciji in Italiji ter ostale dirke za državna prvenstva. Vsako dirko za svetovno prvenstvo in etapno dirko po Franciji so ocenili s 4 točkami, dirko po Italiji s 3, posamezno dirko za državno prvenstvo pa z eno točko.

Tako so sestavili naslednjo lestvico: 1. Fausto Coppi (Italija) 27 točk; 2. Luison Bobet (Francija) 18 točk; 3. Rik Van Stenberg (Belgija) 15 točk; 4. Ferdy Kübler (Švica) 13 točk; 4-5. Fiorenzo Magni (Italija) in Charly Gaul (Luksemburg) 12 točk; 6. Ercole Baldini (Italija) 9 točk; 7-8. Gino Bartali (Italija) in Hugo Koblet (Švica) 8 točk; 9-10. Andre Darrigade (Francija) in Federico Bahamontes (Španija) 5 točk.

Od športa do športa

Letošnja doba italijanske lahke atletike je bila zelo uspešna. Italijani so izboljšali kar 39 viškov, nekateri teh so celo evropskega pomena (Meconi, krogla: 18,48; Martini, 400 m ovire: 51"1; Lievore, kopje: 80,52 m; Cavalli, troskok: 16,0 m; Berruti, 200 m: 20"8; Bravi, daljina: 7,57 m in Mazza, 110 m ovire: 14"2). Zelo važna sta viška, ki sta ju dosegla Sara (deseterboj: 7019 točk) in Pamich (hoja 15 in 20 km). Mnogo pričakovanja je bilo za srečanje med ZDA in SZ v košarki, ki je bilo v New Yorku. V moškem dvoboju so domačini dokazali veliko premoč ter zmagali s 70:59; domačinke pa so klonile (40:42) le na koncu tekme. Za ZDA sta igrali ekipe All Stars (moški) in College of Wayland. Najboljša igralca sta bila Amerikaneц Halderson (21 košev) in Rusinja Maksemiljanova (17 košev). Italijanski rokoborci so se pomerili v Budimpešti in Plovdivu, kjer so pa doživeli dva ožljotna poraza (Madžarska - Italija v rimsko-grškem slogu 14:2; Bolgarija - Italija v prostem slogu 15:1). V Milanu je bila v nedeljo najvažnejša **konjska dirka** letošnje sezone. Udeležili so se je najboljši konji evropske celine. Zmagal je Tornese pred Jaminom. V Stockholmu se je zaključilo teniško tekmovanje za Pokal kralja Gustava. Prvo mesto so odnesli Danci, ki so porazili Italijo in Francijo. Pred kratkim je bilo več zanimivih mednarodnih **nogometnih** srečanj, in sicer: Jugoslavija - Grčija 4:0, Anglija - Irsko 3:2, ZDA - Mehika 1:1, Poljska - Nemčija 3:0 (vse tekme za olimpijski turnir); Barcelona - Milan 5:1, Fenerbach-Nica 2:1, Wolherhampton - Crvena zvezda (Beograd) 3:0 Crvena zvezda (Bratislava) - Glasgow Rangers 1:1 (tekme za Pokal prvakov).

109

RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

Kajfeži in Pilati

Ob izbruhu vojne so vsi, ki so jo izzvali, skušali oprati svojo krivdo in jo zvaliti na soseda. Po vrsti so vlade objavljale spomene, v katerih se rotijo, da niso krive prelivanja krvi.

Franc Jožef, ki je osamljen v svoji kabinetni pisarni cesarjeval, se je večkrat pogreznil v premišljevanje, kam je zabredel in ali ne pada tudi nanj smrtni mrak, ki ga bo pogoltnil. Njegovi pribočniki so ga večkrat našli objokanega.

Mladini po šolah so pa delili podobice s sliko cesarja, kako kleči, spodaj pa z napisom: »Cesar moli za svoje ljudstvo.«

O ruskem carju so pisali, da je z vso svojo družino vred izbruhnil v jok, ko so mu naznanili nemško vojno napoved. Zlival je jezo na Francijo in na njenega predsednika Poincaréja, češ da ne bi bil podpisal mobilizacije, če ne bi Poincaré pritiskal nanj, kako je zdaj čas udariti na Nemčijo. Po Parizu so se pa valile množice nahujšanih demonstrantov, ki so vpile, da je treba veličino Francije zopet prinesiti do Rena in oprati v krvi ponižanje iz leta 1870.

Carjev minister Sazonov pravi v svojih spominih »Les années fatales« (Usodna leta), da bi ne bilo prišlo do svetovnega klana, če bi Velika Britanija izrazila ob pra-

vem času solidarnost z Avstrijo proti Srbiji.

Francoski predsednik Poincaré se pa v svoji knjigi »Au service de la France« (V službi Francije) huduje na ruskega poslanika v Parizu Izvolskya, češ da je on lažno obveščeval Rusijo in jo zapeljal v vojno.

Vsak po svoje! Kakor sta judovski veliki duhoven in rimski oblastnik prala v vodi svoje roke v dokaz, da sta nedolžna, tako so si jih tudi leta 1914 vsi mogotci.

Danes imamo na razpolago odprte arhive in na stotine knjig o vzrokih prve svetovne vojne, a zgodovinar se komaj znajde v njih.

Vzrok so hoteli naprtiti malemu srbskemu narodu. V resnici pa se je krivda skotila že davno prej, ko so Habsburžani in druge dinastije bile prepričane, da so poslanke božje previdnosti, ki smejo s palico vladati nad podložniki ter tlačiti svobodo malih narodov.

Dvojni obraz

Najbolj dvolično vlogo je v dnevih politične krize meseca julija igrala Anglija. Nemčija je upala, da Velika Britanija ne bo stopila v vojno, Rusija se je pa bala, da bo sama izpostavljena nemškemu navalu, če ne bo angleška mornarica vezala enega dela nemških sil.

Podobne skrbi je imela tudi Francija. Zato je spomladi leta 1914 pripravila kralju Juriju in ministru Greyu veličasten sprejem v Parizu. Francozi in Rusi so pritiskali na Anglijo, naj se zveže z njimi v tesno trozvezo proti Avstriji in Nemčiji, »da se ohranita mir in ravnotežje«.

Minister Grey je še 26. julija govoril o »lokalizaciji vojne«. Naslednji dan je sam kralj rekel princu Henriku Pruskemu, cesarjevemu bratu: »Mi bomo ostali nevtralni in skušali, kolikor bo mogoče, stati ob strani«.

Nasprotno pa je štiriindvajset ur pozneje minister mornarice Winston Churchill tajno ukazal brodogradnjo, naj se pripravi na bližnji spopad.

Do 29. julija je nemški kancler upal, da se ne bo Anglija vrgla v boj. Ta dan je zunanji minister sprejel v avdienci nemškega poslanika Lichnowskega in mu zabrusil v obraz, da ne bo mogla Velika Britanija dolgo časa stati križem rok, če se bosta Nemčija in Francija spopadli. Nemški cesar je pripisal na rob poslanikovega obvestila: To pomeni, da nas bodo napadli.

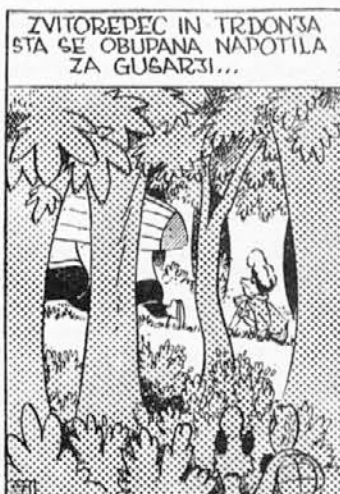
Nemci so v svoji oholosti in uverjenosti v svoje posebne pravice menili, da je vojna le njim dovoljena, napadeni narod pa da bi se moral ponižno zvijati pod germanskim škornjem.

Še vedno je bila večina angleškega kabineta proti vojni; med njimi tudi Lloyd George.

Zato so 3. avgusta Nemci vdrl v Belgijo. Proti poldnevu je novica kot blisk udarila na londonsko borzo. Pol ure kasneje je ministrski svet objavil ukaz o splošni mobilizaciji.

(Nadaljevanje)

24

Za
našen
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

SLOVENSKO GLEDALISCE V TRSTU

V nedeljo, 6. dec., ob 16. uri na Kontovelu,
v torek, 8. dec., ob 16. uri v dvorani na stadionu
Prvi maj, Vrdelska cesta 7

Josip Tavčar
NICKY — ZLATI DEČEK
komedija v treh dejanjih

IGRALSKA SOLA

V torek, 8. dec., ob 20. uri v Borštu,
v sredo, 9. dec., ob 20.30 na Opčinah

Claude André Puget
SREČNI DNEVI
komedija v treh dejanjih

V soboto, 12. dec., ob 21. uri v Avditoriju
krstna predstava

V nedeljo, 13. dec., ob 16. uri v Avditoriju
ponovitve

VI. Levstik - H. Grün
KASTELKA
(GADJE GNEZDO)
igra v 12 slikah

Kulturne vesti

• Pod pokroviteljstvom Evropskega sveta in raznih ustanov, ki se trudijo za združitev zahodne Evrope, bodo v kratkem ustanovili posebno »evropsko univerzo«, katere sedež bo verjetno v Toskani.

• Založba Zanichelli v Bologni je obhajala te dni stoletnico svojega delovanja. V tem času si je pridobila lepe zasluge za italijansko kulturo. Slavnosti se je udeležil tudi predsednik republike Gronchi.

• Boris Pahor bo izdal knjigo novel pri neki ljubljanski založbi.

• Umrl je slavni brazilski skladatelj in dirigent Heitor Villa-Lobos. Zadela ga je možganska kap, ko se je ravno odpravljaj na pot iz Rio de Janeira v New York, kjer bi bil moral nastopiti kot dirigent. Star je bil 77 let.

• Ernest Hemingway se je vrnil po šestmesečnem bivanju na Španskem v New York, kjer je naznanil časnikarjem, da piše nadaljevanje svojega romana Popoldanska smrt. Hkrati piše še neki drug roman. Ob isti priložnosti je povedal, da ni dobil iz Rusije še niti centa honorarja za vse ruske prevode svojih knjig, ki so izšle v visokih nakladah. Dvomi tudi, da bo kdaj kaj dobil.

KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 11. decembra, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Mitje Bitežnika:

»SLOVENSTVO IN SVETOVNI NAZOR«

KSI iz Trsta in Gorice priredita od 28. dec. do 4. jan. smučanje v Podkorenu blizu Planice. Prijavi se lahko najkasneje do 12. dec. v Trstu, ul. Commerciale 5/I, ali v Gorici na Travniku 18/II.

V kratkem se bo začel tečaj za strokovne prevajalce in tolmače. Kdor se ga namerava udeležiti, naj se čimprej prijavi v Trstu, ul. Commerciale 5/I, kjer bo vsak delavnik od 10. do 12. ure dobil vsa potrebna pojasnila.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477